

լեզուի վրայ. « Ես մեծ համանմանութիւն գտեր եմ հայերէն լեզուին և Մարաց բարբառոյն նշխարաց մէջ՝ որք հասեր են մեզի¹ », լեզու մի՝ որ բնաւ չի տարբերիր, ըստ Լա կրողի, պարսկաց լեզուէն:

Երեք հատ օրինակ մէջ կը բերէ այս տխմար նմանութեանց, այն թագաւորաց անուններէն քաղելով՝ զորս Հերոզոտ յիշած է. այսինքն՝ « Δηϊόκως (Her. I. 96) կը համապատասխանէ ըստ ամենայնի հայերէն Daïéak (գայեակ) բառին, որ կը նշանակէ խնամող և կամ ստնտու² » (էջ 319). զարձեայ Φραόρτης և Κυαξάρης (Փրաւորա և Կիաքսար) « այնպիսի անուններ կը կրեն՝ զորս... զիւրին է հայերենով բացատրել, մինչդեռ բնաւ ուրիշ լեզուով չէ կարելի³ » (էջ 329):

Անարգար և յիմար բան կը լինէր պահանջել՝ որ Լա կրող իւր դարուն մէջ կարող լինէր աւելի սրատես լինել, և աչք մը ձգել ուրիշ իրանեան լեզուաց վրայ, և կամ ձայնական կանոնաց հաւատարիմ լինել, որոց համար այն ատեն ոչ կանոնագրքեր կային և ոչ ալ օրէնսդիրներ: — Բայց նա յտառ էր թալով՝ մի թէ չափէն ալ աւելի անդին չանցնիր:

Մարաց վերջին թագաւորն « Աստիագէս է, կ'ըսէ. անուն մի՝ որ ճշդիւ կը նշանակէ հայերենի մէջ Աստուծոյ անունը: Ստիրաբար աստ-ված (ast-vades) կը հնչուի. բայց վերջին տառն ժամանակաւ յունական դարձակի մերձաւոր հնչումն ունեցած է⁴ ».

1. J'ai découvert une grande conformité entre la langue arménienne et le peu que nous reste de celle des Mèdes.

2. Δηϊόκως répond parfaitement au mot arménien Daïéak, qui signifie un Tuteur ou un Nourricier: (p. 319).

3. Φραόρτης et Κυαξάρης portent des noms, qui sont... aisés à expliquer par l'arménien; ce qu'on ne peut faire dans aucune autre langue: (p. 329).

4. C'est Astyagès, mot qui signifie précisément en arménien le nom de Dieu. On prononce ordinairement ast-vades; mais la dernière lettre a eu autrefois une prononciation approchante du gamma des Grecs: (p. 331).

(էջ 331). և կ'ապահովէ իբր թէ այդ բանը զանազան օրինակներով ապացուցած լինի իւր բառագրոց յտառչարանին մէջ: Բայց մենք թողլով երկրիս և երկնից աստուածներն իրենց անդը, (ինչ աստիճան ալ լինի մարդկային ուղեղներու մէջ շողորթութիւնն և այլաբանութիւնն, չկայ մէկը որ գահի մը վրայ բազմած Διός կամ Deus թագաւորի մը խունկ ծիած լինի, իրեն Zeϋς կամ Jupiter « Արամագը կամ Զեւս անունն » ընծայելով), ինչնք դէպ ի ստորնագոյն իրերը և ըսենք, որ այն վերոյիշեալ դարձակային մէջ զաղղիացին կը տեսնէ յունական γε, γι և γυ, զորս հաւանօրէն իւր պաղղիական լեզուի հնչմամբ կը կարգար՝ մոռնալով հելլենական ստիրութիւնը:

Ընդհանուր լեզուաց մասին ալ Լա կրողի մեզի տուած տեղեկութիւնները ասկէց աւելի չեն: Կը տեսնէ որ Եգրի և Նեէմեայ գրոց մէջ մարական բառեր կը գտնուին, զոր օրինակ, փարտամ, պատգեև, պատգամ, (phartam, patgen, patgam), և այլն. այս բառերը « կը գտնուին նաև այսօր հայերենի մէջ¹ », կ'ըսէ (էջ 332):

Վերջ տանք խօսքերնուս Արիստոփանի յիշատակութեամբ: Ակառնացոյն մէջ (տող 100) կը գտնուի տող մի, զոր քերթողն՝ պարսիկ դեսպանաւորին՝ Պսելպարտաբայի (ակն քազաւորի) բերանը կը զնէ²: Այս

1. (Qui) subsistent encore aujourd'hui dans la langue arménienne; (p. 332). Այդ երեք յիշեալ բառերու նմանձայն համապատասխանոյցն են կայերենի մէջ քարթամ, պարթեւ, պարթամ, որոց առաջնոյն մէջ ք = շ քիթութեւր է ք = th զուգաբնութեան հետ, և երկրորդին մէջ gen = քե՛ն զաղղիական արտասանութեամբ կղեր է ճէն:

2. Այս տողիս վերջին մեկնին անանուն անգլիացի մ'է. իւր գրուածը կը գտնուի Ընդր Մարտիւնիոց Հանդիսի մէջ (Classical Review, London 1887, vol. I. p. 204): Ստուգուած բան չէ և ոչ իսկ հաւանական է, որ Արիստոփան սանսկրիտ լեզուին ծանօթ լինէր. իսկ մենք զուարճալի բառախօսք մի կուենք վերասյի լեզուին գործածութիւնը պարսիկ դեսպանին համոռոտ ճառիկին մէջ: Գանի մը ձեռագիր օրինակաց հեռուութեամբ՝ վերոյիշեալ անծանօթ մեկնիւր կը կարգայ

ισαρταμαν εξαρχαν απισσωνα σατρα
և հնդկական լեզուով կը նոյնաբերէ
iyarti mām xarxâ na piçuna satrâ